

Vurdering af de oplande, hvor der i 2007-2016 er sket en stigning i dyretrykket på mellem 0 og 1%.

Kammeradvokaten har i notat af 5. september 2014 vurderet, at der under visse betingelser kan ses bort fra stigninger i det samlede husdyrhold på mindre end 1 pct. i det enkelte opland.

Anvendelse af et 1 pct.-afskæringskriterium forudsætter,

- 1) at opgørelsen af udviklingen i det samlede husdyrhold foretages for de enkelte oplande,
- 2) at bidraget fra det enkelte husdyrbrug til den samlede kvælstofudledning i det enkelte opland ikke må have en målbar negativ miljøeffekt,
- 3) at den samlede merudledning som følge af en stigning i det samlede husdyrhold er ubetydelig set i forhold til de generelle kvælstofreducerende tiltag i oplandet,
- 4) at merudledningen ikke medfører en forsinkelse for Danmarks opfyldelse af sine målsætninger efter vandrammedirektivet og andre EU-forpligtelser.

Kammeradvokaten forudsætter i sit notat, at Miljøstyrelsen er i stand til fagligt at dokumentere, at disse forudsætninger er opfyldt. Nedenfor gives Miljøstyrelsens faglige redegørelse under hver enkelt forudsætning, på baggrund af den seneste opgørelse af stigningen i dyretrykket 2007 - 2016.

Ad. forudsætning 1) at opgørelsen af udviklingen i det samlede husdyrhold foretages for de enkelte oplande**Miljøstyrelsens faglige redegørelse**

Miljøstyrelsen får årligt foretaget en opgørelse af udviklingen i det samlede husdyrhold i de enkelte oplande. Opgørelsen sker på baggrund af oplysninger i CHR, og viser den faktiske udvikling i husdyrholdet i hvert enkelt opland med henblik på at konkludere, om det er stigende i forhold til 2007.

Miljøstyrelsen vurderer herved, at denne forudsætning er opfyldt.

Ad. forudsætning 2) at bidraget fra det enkelte husdyrbrug til den samlede kvælstofudledning i det enkelte opland ikke må have en målbar negativ miljøeffekt

Miljøstyrelsens miljøfaglige redegørelse

Som det fremgår af Kammeradvokatens notat, findes der en samlet vurderingsmodel ved godkendelse af husdyrbrug, hvori indgår en model til vurdering af om husdyrbruget "i sig selv" har resulteret i en væsentlig merbelastning. Denne vurdering hviler på den del af afskæringskriteriet, der fastlægger, at det samlede brug efter godkendelse (dvs. både det eksisterende brug og udvidelsen og/eller ændringen af bruget) ikke må bidrage med en andel af den samlede kvælstofudledning på oplandsniveau på 5 pct. eller mere. Er der tale om afvanding til meget sårbare vandområder må kvælstofudledningen ikke udgøre mere end op til 1 pct. af den samlede udledning. Modellen fremgår af den digitale husdyrvejledning, og er tiltrådt af Natur- og Miljøklagenævnet¹.

Miljøstyrelsen vurderer herved, at denne forudsætning er opfyldt, da vurderingen bliver foretaget i forbindelse med kommunernes sagsbehandling i den enkelte sag.

Ad forudsætning 3) at den samlede merudledning (af nitrat) som følge af en stigning i det samlede husdyrhold er ubetydelig set i forhold til de generelle kvælstofreducerende tiltag i oplandet

Miljøstyrelsens miljøfaglige redegørelse

Generelt om metoden

Overordnet er der et fald i udledningen af nitrat i alle landets områder grundet de generelle og nationale indsatser, der er implementeret. Der har således siden 1990'erne været et fald i udledningen, jf. det nationale overvågningsprogram. For gødningsåret 2015-16 er gødningsnormerne blevet hævet i forbindelse med implementering af landbrugspakken. Stigningen i nitratudledningen forventes at blive imødegået af generelle tiltag, hvorfor der kun vil ske en midlertidig merudledning p.g.a. stigningen i normerne. Når disse generelle tiltag er gennemført, forventes det, at der alene på grund af de indsatser der er sat i gang, også fremadrettet vil være et fald i udledningen.

Det er Miljøstyrelsens vurdering, at hvis husdyrholdet i et opland er steget under 1 pct. for den aktuelle opgørelsesperiode, kan der være tale om en faktisk ubetydelig merudledning set i forhold til de generelle kvælstofreducerende tiltag i oplandet.

I det følgende redegøres der for størrelsen af den merudledning fra oplande, hvor stigningen i husdyrholdet har været under 1 pct. i perioden 2007-16. Denne merudledning sammenlignes med den samlede udledning i de enkelte oplande, som fremgår af vandområdeplanerne.

Herefter vurderes det, om den samlede merudledning som følge af en stigning i oplandets husdyrhold i perioden 2007-16 er ubetydelig i forhold til de generelle kvælstofreducerende tiltag i det pågældende opland. Udgangspunktet for denne vurdering er: 'Faglig rapport fra DMU nr. 787, 2010', som er det faglige grundlag for den del af afskæringskriteriet, som fremgår af Miljøstyrelsens vejledning til godkendelse af husdyrbrug, og som fastslår, at en udledning på under 1 pct. til de mest sårbare vandområder ikke har en målbar miljøeffekt, og ikke kan skade vandmiljøet.

¹ Se bl.a. "Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse vedr. "Højbyvejsagen", J.nr. NMK-133-00068.

Kan det således estimeres, at merudledningen er under 1 pct. af den samlede udledning til vandområdet, skal det derefter vurderes, om merudledning som følge af en stigning i det samlede husdyrhold er ubetydelig set i forhold til de generelle kvælstofreducerende tiltag i oplandet. Det er MSTs vurdering at hvis den anslåede kvælstofudvaskning som følge af stigningen i husdyrholdet, beregnet ud fra en worst case betragtning, er under 1 procent af de nødvendige kvælstofreducerende tiltag i oplandet, så må det betragtes som ubetydeligt.

Ad. forudsætning 4) at merudledningen ikke medfører en forsinkelse for Danmarks opfyldelse af sine målsætninger efter vandrammedirektivet og andre EU-forpligtelser

Det er Miljøstyrelsens vurdering, at når den beregnede merudledning af kvælstof (beregnet som udledningen i værst tænkelige tilfælde) som følge af et højere dyretryk er mindre end 1 % end den kvælstofreducerende indsats der er iværksat, vil det ikke have nogen målbar indflydelse på tidshorizonten for den supplerende indsats. Dermed vil det efter Miljøstyrelsens vurdering heller ikke kunne forsinke Danmarks opfyldelse af sine målsætninger efter vandrammedirektivet og andre EU-forpligtelser.

Omvendt vil det ikke kunne udelukkes, at en stigning i udledningen på over 1 % af den kvælstofreducerende indsats, der er iværksat, vil kunne forsinke opfyldelsen af målsætningerne efter Vandrammedirektivet og andre EU-forpligtelser.

Gennemgang af de tre områder der i perioden 2007 – 16 har haft en stigning i husdyrtrykket på mellem 0 og 1

Der er taget udgangspunkt i den merudvaskning, der forekommer fra husdyrgødning i en tidshorizont på 5-10 år. Merudvaskning fra husdyrgødning er 7 kg N pr. DE når der tages udgangspunkt i et vægnet gennemsnit af gødningstyperne. Tallet for udvaskningen er på baggrund af et nyt notat fra Århus Universitet ændret siden 2014 Estimeringen af merudvaskningen i oplande med en stigning i husdyrholdet, er således foretaget ud fra en merudvaskning ud af rodzonen på 7 kg N pr. DE (DCE,15. juli 2015²).

Estimering af merudledningen med kvælstof til vandområderne som følge af dyretryksstigningen i oplandet er foretaget ud fra værste tænkelige tilfælde ved at tage udgangspunkt i den lavest mulige N-retention. Det vil fx sige, at hvis halvdelen af oplandet har en N-retention på 0 op til 50 pct., og den anden halvdel har en N-retention på mellem 50 og 75 pct. estimeres udledningen ved at henføre halvdelen af stigningen i husdyrholdet til N-retention på 0 pct. og den øvrige halvdel til en N-retention på 50 pct.

Gennemgang af oplande med en stigning op til 1 pct.

Miljøstyrelsen kan konstatere, at husdyrholdet i 3 oplande er steget under 1 pct. i perioden 2007-16: 8: Kalveboderne, 43: Rødsand og 133: Vesterhavet.

For 8: Kalveboderne er stigningen i det samlede husdyrhold for perioden 2007 – 2016 under 1 % og opgjort til 0,54 DE. N-retentionen er i halvdelen af oplandet 51-75 % og i halvdelen 75-100 %. I værst tænkelige tilfælde vil udvaskningen fra de 0,54 DE blive $(7 \text{ kg N/DE/år} \times (0,54 \text{ DE} \times 0,5)) \times (1 - 0,51) + ((7 \text{ kg N/DE/år} \times (0,54 \text{ DE} \times 0,5)) \times (1 - 0,75)) = 1,4 \text{ kg N/år}$.

² Notat om estimat af generel faktor for merudvaskning af kvælstof ved at anvende husdyrgødning frem for handelsgødning, Notat fra DCE 15. juli 2015

Kalveboderne er omfattet af vandplan for Hovedvandopland 2.4 Køge Bugt. Udledningen til deloplandet Kalveboderne er ikke opgjort for sig. Udledningen til Køge Bugt er opgjort til 1303,3 tons N pr. år i 2021, når den allerede igangsatte indsats er regnet med.

For Køge Bugt er merudledning til vandområdet som følge af stigning i husdyrholdet i perioden 2007-16 opgjort til maksimalt **0,0001 pct.** af den forventede årlige kvælstofbelastningen i 2021 (baseline med de indsatser, der er gennemført) $((0,0014/1303,3)*100)$.

Samtidig skal dette ses i forhold til den nødvendige kvælstofreducerende indsats for at undersøge, om den begrænsede stigning vil forsinke Danmarks målopfyldelse efter Vandrammedirektivet jf. ovenfor skitseret i forudsætning 4. Den samlede nødvendige kvælstofreducerende indsats i oplandet til Køge bugt som følge af Vandområdeplan 2015-2021 er opgjort til 73,1 tons N pr. år³. Merudledningen som følge af stigningen i husdyrholdet 2007 -16 i oplandet er 1,4 kg N pr. år, og udgør således maksimalt **0,002 pct.** af den samlede indsats i planperioden $((0,0014/73,1)*100)$.

Dette er den bedst tilgængelige faglige viden, der foreligger til en vurdering af, om en stigning i det samlede husdyrhold på op til 1 pct. i oplandet til Køge Bugt er ubetydelig set i forhold til de nødvendige kvælstofreducerende tiltag i oplandet.

Det er Miljøstyrelsen vurdering, at merudledningen som følge af stigning i det samlede husdyrhold for perioden 2007-16 på 1,4 kg, ikke vil have væsentlig betydning for den indsats på 73,1 ton, der ifølge vandområdeplanen er planlagt gennemført og er nødvendig for at nå målbelastningen.

For 43: Rødsand er stigningen i det samlede husdyrhold for perioden 2007 – 16 under 1 %, og opgjort til 19,8 DE. N-retentionen i halvdelen af oplandet er 75-100 % og i halvdelen af oplandet 51-75 %. I værst tænkelige tilfælde vil udvaskningen fra de 19,8 DE blive $(7 \text{ kg N/DE/år} \times 9,9 \text{ DE} \times (1-0,75)) + (7 \text{ kg N/DE/år} \times 9,9 \text{ DE} \times (1 - 0,51)) = 17 + 34 = 51 \text{ kg N/år}$.

Rødsand er omfattet af vandplan for Hovedvandopland 2.6 Østersøen. Udledningen til deloplandet Rødsand er opgjort til 117,9 tons N pr. år i 2021, når den allerede igangsatte indsats er regnet med.

For Rødsand er merudledning til vandområdet som følge af stigning i husdyrholdet i perioden 2007-16 opgjort til maksimalt **0,04 pct.** af den forventede årlige kvælstofbelastningen i 2021 (baseline med de indsatser, der er gennemført) $((0,051/117,9)*100)$.

Samtidig skal dette ses i forhold til den nødvendige kvælstofreducerende indsats i området, for at undersøge om den begrænsede stigning vil forsinke Danmarks målopfyldelse efter Vandrammedirektivet jf. ovenfor skitseret i forudsætning 4. Den samlede nødvendige kvælstofreducerende indsats i oplandet til deloplandet Rødsand som følge af Vandområdeplan 2015-2021 er opgjort til 10,3 tons N pr. år. Merudledningen som følge af stigningen i husdyrholdet 2007 -16 i oplandet er 51 kg N pr. år, og udgør således maksimalt **0,5 pct.** af den samlede indsats i planperioden $((0,051/10,3)*100)$.

Dette er den bedst tilgængelige faglige viden, der foreligger til en vurdering af, om en stigning i det samlede husdyrhold på op til 1 pct. i oplandet til Rødsand er ubetydelig set i forhold til de nødvendige kvælstofreducerende tiltag i oplandet.

³ Vandområdeplan 2015-21 for Vandområdedistrikt Sjælland, juni 2016.

Det er Miljøstyrelsen vurdering, at merudledningen som følge af stigning i det samlede husdyrhold for perioden 2007-16 på 51 kg, ikke vil have væsentlig betydning for den indsats på 10,3 ton, der ifølge vandområdeplanen er planlagt gennemført og er nødvendig for at nå målbelastningen.

For 133: Vesterhavet er stigningen i det samlede husdyrhold for perioden 2007-16 under 1 pct., og opgjort til 9 DE. N-retentionen er i størsteparten af oplandet på mellem 75 og 100 pct. Merudledningen som følge af stigningen kan i værst tænkelige tilfælde estimeres til $7 \text{ kg N/DE/år} \times 9 \text{ DE} \times (1-0,75) = 15,75 \text{ kg N/år}$.

Vesterhavet er i henhold til vandplanlægning omfattet af forslag til vandområdeplan for Hovedvandopland 1.8 Ringkøbing Fjord. Udledningen til deloplandet Vesterhavet er opgjort til 4,4 tons N pr. år i 2021, når den allerede igangsatte indsats er regnet med.

For Vesterhavet er merudledning til vandområdet som følge af stigning i husdyrholdet i perioden 2007-16 opgjort til maksimalt **0,36 pct.** af den forventede årlige kvælstofbelastningen i 2021 (baseline med de indsatser, der er gennemført) $((0,01575/4,4)*100)$.

Samtidig skal dette ses i forhold til den nødvendige kvælstofreducerende indsats i området, for at undersøge om den begrænsede stigning vil forsinke Danmarks målopfyldelse efter Vandrammedirektivet jf. ovenfor skitseret i forudsætning 4. Den samlede nødvendige kvælstofreducerende indsats i oplandet til deloplandet Vesterhavet som følge af Vandområdeplan 2015-2021 er opgjort til 1,6 tons N pr. år. Merudledningen som følge af stigningen i husdyrholdet 2007-16 i oplandet er 16 kg N pr. år, og udgør således maksimalt **0,98 pct.** af den nødvendige indsats i planperioden $((0,0157/1,6)*100)$. Der er for oplandet til Vesterhavet ikke planlagt nogen kvælstofreducerende tiltag i planperioden og indsatsen er udskudt til efter 2021.

Dette er den bedst tilgængelige faglige viden, der foreligger til en vurdering af, om en stigning i det samlede husdyrhold på op til 1 pct. i oplandet til Vesterhavet er ubetydelig set i forhold til kvælstofreducerende tiltag i oplandet.

Jf. Miljøstyrelsens vejledning vil der for oplande med så få husdyr (under 10.000 DE) være en usikkerhed i opgørelsen af udviklingen i husdyrholdet, som suppleres med tilgængelig lokal viden.

I oplandet til Vesterhavet er der siden 2015 sket et fald i antallet af husdyr. Faldet har bevirket at stigningen siden 2007 nu er under 1 %. Det er Miljøstyrelsen vurdering, at merudledningen som følge af stigning i det samlede husdyrhold for perioden 2007-16 på 15,7 kg, ikke vil have væsentlig betydning for den indsats på 1,6 ton, der ifølge vandområdeplanen er nødvendig for at nå målbelastningen. Indsatsen er i oplandet udskudt til efter 2021 og den potentielle merudledning på 16 kg N vil, efter Miljøstyrelsens vurdering, ikke vanskeliggøre den udskudte indsats yderligere.

Konklusion

I årets opgørelse af udviklingen i antal DE i oplandene, er der tre oplande, hvor husdyrtrykket er steget under 1% siden 2007. Miljøstyrelsen har gennemgået vandområdeplanernes tal for den samlede udledning til vandområderne og den formodede reduktion i udledningen af kvælstof som følge af den allerede planlagte indsats. For alle tre oplande vil den forøgede udledning af kvælstof som følge af stigningen i dyreholdet være så begrænset, at det ikke vil have betydning for vandområdenes tilstand og heller ikke forsinke Danmarks opfyldelse af sine målsætninger efter vandrammedirektivet og andre EU-forpligtelser.